

Esitösk. foto Y8/23.4.1979

TURKU, RUISSALO

Inventointikertomus

Turun kaupungin historiallinen museo

Tapani Tuovinen 1978

1. Johdanto

Turun kaupungin historiallisen museon aloittamassa Turun kaupungin alueen esihistoriallisen ja historiallisen ajan muinaisjäännösten dokumentoinnissa valittiin ensimmäiseksi koealueeksi Ruissalo, joka inventoitiin maastoharavointimenetelmällä keväällä 1978.

Ruissalon saaren maasto on suurimmaksi osaksi alavia, viljeltyjä savimaita ja enintään 40 m:n korkeuteen yltäviä kalliopaljastumia. Korkeimmat kallionlaet ovat nousseet merestä varhaispronssikauteen mennessä, mutta alavat maat ovat paljastuneet vasta nuoremman rautakauden ja historiallisen ajan kuluessa. Maastotyöt eivät antaneet aihetta olettaa, että saarella olisi ollut ainakaan pysyvää asutusta esihistoriallisella ajalla. Seuraavassa luetellut kohteet ajoittuvat historialliselle ajalle.

2. Historiallinen aika

Krimin sodan aikana 1854-55 englantilaisten ja ranskalaisien sotalaivojen uhatessa Suomen rannikkokaupunkeja Turussa ryhdyttiin toimiin kaupungin puolustuksen järjestämiseksi. Ruissalon osalta oli suojattava kolme laivaväylää: Pukinsaarien ja Hirvensalon välinen salmi, Pukinsaarien ja Ruissalon välinen salmi sekä Ruissalon ja Pansion puoleisen mantereen välinen salmi; lisäksi suojattiin Uittamon Pitkäsalmi. Ruissaloon rakennettiin ainakin kuusi tykkipatteria, joista viisi suojasi eteläistä väylää ja yksi (2.5., tontti 61) pohjoista. Pattereita rakennettiin myös Pansion Mikkolanvuorelle, Patterinhakaan, Uittamoon ja Hirvensaloon. Ruissalon vallitusten rakentamisoperaatiota johti kenraaliluutnantti A.E. Ramsay.

Pattereiden jäännökset ovat yhä nähtävissä maastossa. Tietävästi vain Pansion Mikkolanvuoren etelärinteellä ollut patteri on tuhoutunut, sillä se on jäänyt teollisuus- ja sotilasalueiden jalkoihin. Ruissalon pattereilla - varsinkin niillä, jotka sijaitsevat tonteilla 59 (2.6.)

ja 41 (2.4.) - olisi tiettyä ulkoiluarvoa, mikäli niitä peittävää risukkoa varovasti raivattaisiin.

Pattereiden sijainti ilmenee yleiskartasta (liite 7) ja virastokartan otteista (liitteet 8-12). Kartoissa ja valokuva-liitteissä olevat patterien numerot viittaavat tekstiosan kappalenumeroihin.

2.1. Turku, Ruissalo, tontti n:o 95 Kuuvanniemi
(ent. tontti n:o 10)
Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³
pk 1043 09 TURKU
x = 6700 27, y = 561 75, z = 5-6
Liitteet 1, 8 ja 13

Kallioisella niemennokalla Ruissalon lounaiskärjen tuntumassa sijaitseva pieni patteri, josta käsin on hyvä näkyvyys kauas Airiston merenselälle. Patteri on n. 20 m:n pituinen tasainen, länsi-itä-suuntainen maavalli, jonka leveys on n. 3.5 m ja korkeus 0.6-1.0 m. Vallin sisäpuolella on suorakaiteen muotoinen tasanne. Valli ympäristöineen on siisti ja hyväkuntoinen.

Perimätiedon mukaan tämä patteri joutui erityisen voimakkaan englantilaislaivojen tulituksen kohteeksi.

2.2. Turku, Ruissalo, tontti n:o 68 Ulan kesäsiirtola
(ent. tontti n:o 21)
Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³
pk 1043 09 TURKU
x = 6701 77, y = 563 14, z = 3-15
Liitteet 2, 9 ja 14

Kallioisen Krottilanvuoren etelärinteellä rannassa, Ulan kesäsiirtolan piha-alueella on tykkipatteri, joka koostuu korkeasta, kylmämuurauksella tuetusta maavallista, jossa on neljä Pukinsalmea kohti avautuvaa tykkiporttia, sekä alhaalla rannassa sijaitsevasta vajaan 100 m pitkstä katkonaisesta kivivallista, rintavarustuksesta. Ylempi valitus muodostaa suoran kulman, jonka kaakkoissivun kylmämuuraus on hyvin säilynyt! - Vallin edusta ja sisäpuoli

on vaikeakulkuisen risukon peitossa.

Krottilanvuorella on ollut tähytystorni, josta vihollislaivojen lähestyminen voitiin jo kaukaa havaita.

2.3. Turku, Ruissalo, tontti n:o 56 Päivänhovi
(ent. tontti n:o 30)
Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³
pk 1043 09 TURKU
x = 6702 05, y = 564 34, z = 13-17
Liitteet 3, 11, 15 ja 16

Patteri on rakennettu kalliopohjalle etelärinteeseen yhdessä viereisen patterin (2.4.) kanssa puolustamaan Pukinsalmen väylää. 3.5 m:n korkuisen maavallin perustana on 1.5 m:n korkuinen kylmämuuraus. Lounaaseen, etelään ja kaakkoon avautuvia tykkiportteja on viisi. Valli muodostaa suorakulman, jonka sivut antavat lounaaseen ja kaakkoon. Itäpäässä on ollut ruutikellari. - Vallin edusta ja laki on risukkoista.

2.4. Turku, Ruissalo, tontti n:o 41 (ent. tontti
n:o 31)
Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³
pk 1043 09 TURKU
x = 6701 90, y = 564 56, z = 8-18
Liitteet 4, 11, 16 ja 17.

Edellisestä patterista 300 m itään on lounaaseen viettävän jyrkän rinteeseen päälle rakennettu patteri, joka koostuu pohjoisluode-eteläkaakko-suuntaisesta maavallista. Vallissa on viisi tykkiporttia. Rinteeseen tueksi on ladottu kylmämuuraus, joka on lounaisrinteellä n. 1 m:n korkuinen, etelärinteellä peräti 5 m korkea. Vallin sisäpuolella on vaakasuora tasanne ja 5 m:n korkuinen maakumpu, jonka laella on sortuma. Se lienee ruutikellarin jäännös. - Valli ympäristöineen on siisti.

2.5. Turku, Ruissalo, tontti n:o 61 (ent. tontti n:o 26)

Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³

pk 1043 09 TURKU

x = 6702 85, y = 563 40, z = 3-7

Liitteet 5, 10 ja 18

Kohde sijaitsee pienen umpeutuneen lahdekkeen itärannalla tammimetsikössä. Patterivalleja on kaksi: suurempi pohjois-etelä-suuntainen kummun laelle rakennettu maavalli, jossa on kolme tykkiporttia luoteeseen, kohti Pansiota ja Viheriäisten aukkoa, sekä toinen, pienempi, ylempänä rinteessä. Jälkimmäinen valli on matala ja siinä on ainakin kaksi tykkiporttia niinikään luoteeseen. Sen vieressä itäpuolella oleva kumpu, jonka laella on sortumia, lienee ruutikellarin jäännös. - Maasto on melko risukkoista.

2.6. Turku, Ruissalo, tontti n:o 59 (ent. tontti n:o 27)

Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³

pk 1043 09 TURKU

x = 6702 60, y = 563 72, z = 10-13

Liitteet 6, 10 ja 19

Aivan Ruissalon halki kulkevan kävelytien varrella oleva patteri, joka on rakennettu loivaan, umpeutuneeseen merenlahteen laskevaan lounaisrinteeseen. Kaakko-luode-suuntaisessa, ulkopuolelta 0.7-1.6 m korkealla kylmämuurauksella tuetussa maavallissa on neljä lounaaseen, Pukinsalmeen, avautuvaa tykkiporttia. Patteriin liittyy ruutikellarin jäännös, korkea maakumpu, jonka länsisivulla on sortuma, sekä matala maavalli länsipuolella. - Ryteikköistä; valliin on kaivettu muutamia kuoppia.

2.7. Turku, Ruissalo, tontti n:o 5 Onnela
Omistaja: Turun kaupunki, RN:o 1³
pk 1043 09 TURKU
x = 6703 96, y = 566 40, z = 15-20
Liitteet 12 ja 20

Jyrkälle kallioportaalle ladottu kylmämuurattu kivi-
valli, joka kiertää loivassa etelä-pohjois-suuntaisessa
puolikaareessa kaltevaa tasannetta. Pituus on 50 m, korkeus
0.3-1.4 m, kokonaiskorkeus kallioporras mukaanluettuna neli-
sen metriä.

3. Epämääräiset jäännökset ja luonnonmuodostumat

3.1. Turku, Ruissalo, tontti n:o 74
pk 1043 09 TURKU
x = 6702 64, y = 562 83, z = n. 28

Laakealla kallionhuipulla sijaitseva matala, rikottu
kivilatomus, joka on tehty suorakulmaiseksi hakatuista ki-
vistä. Latomus on suorakulmaisen V:n muotoinen; sivujen
pituudet ovat 4 ja 4.5 m. Kivien välissä on tiilimurskaa.
Kyseessä lienee myöhäinen rakennuksen kivijalka.

3.2. Turku, Ruissalo, tontti n:o 85 Koff (ent. Laurila)
pk 1043 09 TURKU
x = 6702 34, y = 562 12, z = n. 11

Pellon (nykyisin golfkenttä) reunassa olevassa metsikös-
sä sijaitseva irtokivistä koottu raunio (9 x 3.5 m), joka on
maantasainen ja hajanainen, kivet vaihtelevan kokoisia. Ky-
seessä on todennäköisesti myöhäinen peltoraunio tms. kivikko.

3.3. Turku, Ruissalo, tontti n:o 85 Koff (ent. Laurila)
pk 1043 09 TURKU
x = 6702 18, y = 562 08, z = 16

Tammea kasvavan mäen pienelle kallioiselle laelle joh-
tavat, suurista kivistä ladotut portaat (4 porrasta). Por-
taiden korkeus on n. 1.5 m.

3.4. Turku, Ruissalo, tontti n:o 19
pk 1043 09 TURKU
x = 6703 16, y = 565 60, z = 20-30

Luontaista kivikkoa kallioisella mäellä.

3.5. Turku, Ruissalo, tontti n:o 5
pk 1043 09 TURKU
x = 6703 74, y = 565 96, z = 30-35

Terävähuippuinen kalliopaljastuma, jonka eteläsivu on
lähes pystysuora ja muut sivut loivia. Huippua kiertää etelä-,
itä-, pohjois- ja luoteispuolella heikosti erottuva haja-
nainen kivivyöhyke, joka lienee luontaista jääntöontövallia.

4. Koekuopat

Maastotöiden yhteydessä kaivettiin koekuoppia alla lue-
teltuihin kohteisiin. Koekuoppien tulos oli negatiivinen. On
kuitenkin huomattava, etteivät koekuopat yleensä riitä osoit-
tamaan, että maastossa ei ole muinaisjäännöstä.

Krottila pk 1043 09 TURKU
x = 6702 18, y = 562 10, z = 12-15
x = 6702 00, y = 562 14, z = 8-11
Ruissalon kartano pk 1043 09 TURKU
x = 6702 86, y = 565 30, z = 9-10

5. Kirjallisuutta

Svante Dahlström, Ur Runsalas hävder. Åbo 1942.
Ernst Lindberg, I Åbo på 1800-talet. Bilder och
minnen. Åbo 1921.

8
5
Liite 1

TURKU

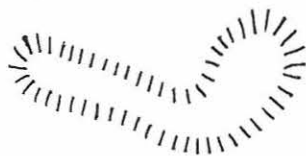
RUISSALO

TONTTI 95

1978

TYKKIPATTERI

MK 1:500

65

liite 2

TURKU

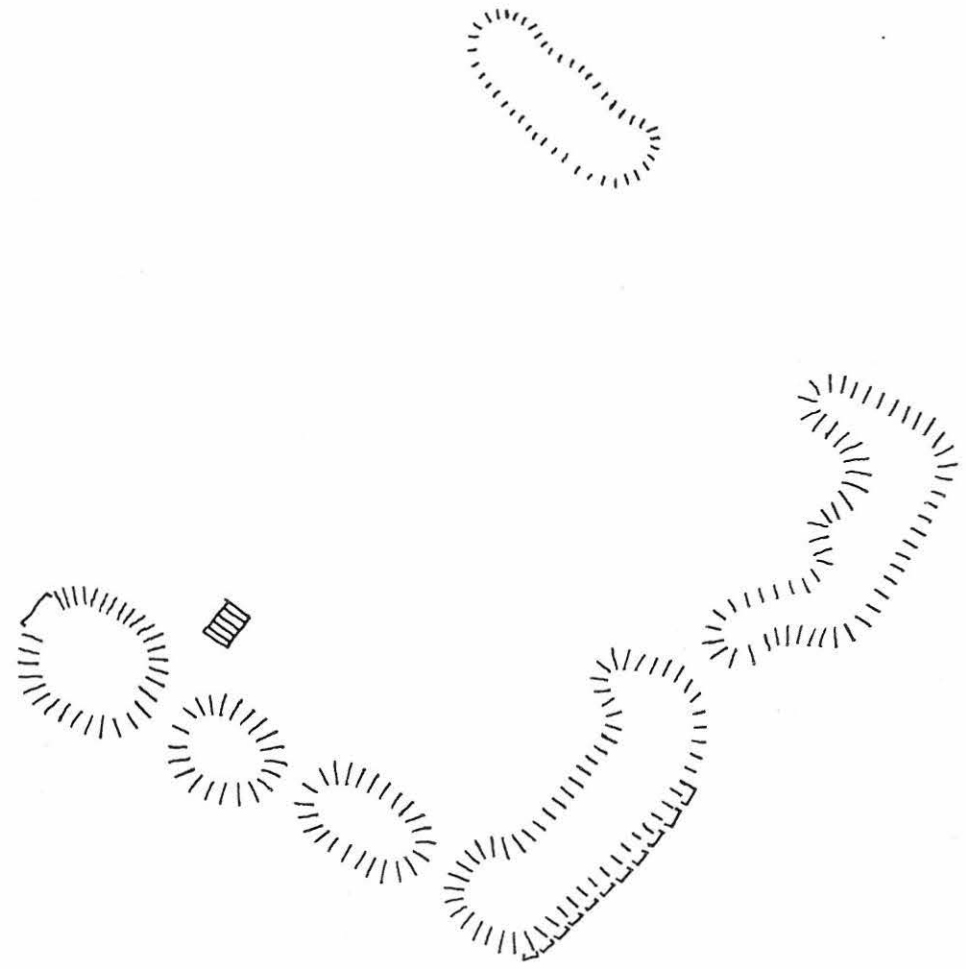
RUISSALO

TONTTI 68

1978

TYKKIPATTERI

MK 1:500

 = MAAVALLI

 = KYLMÄMUURAUS

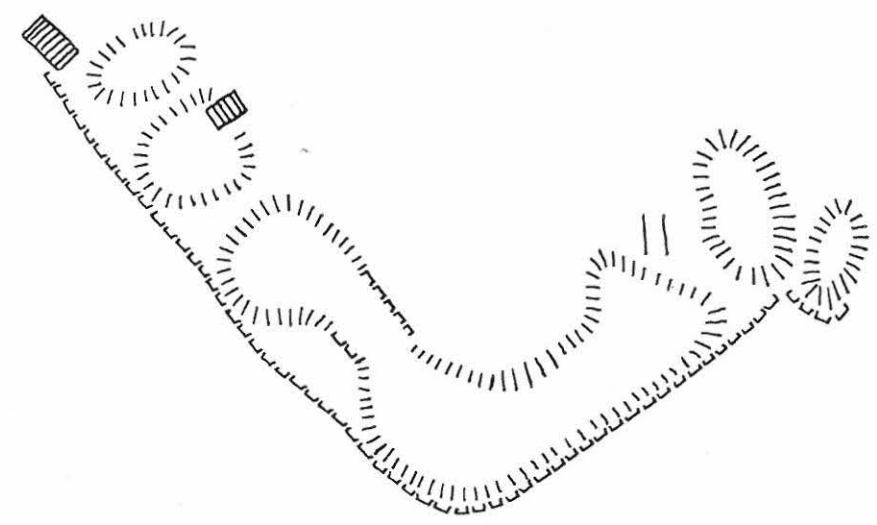
5.10

liite 3

TURKU
RUISSALO
TONTTI 56
1978

TYKKIPATTERI
MK 1:500

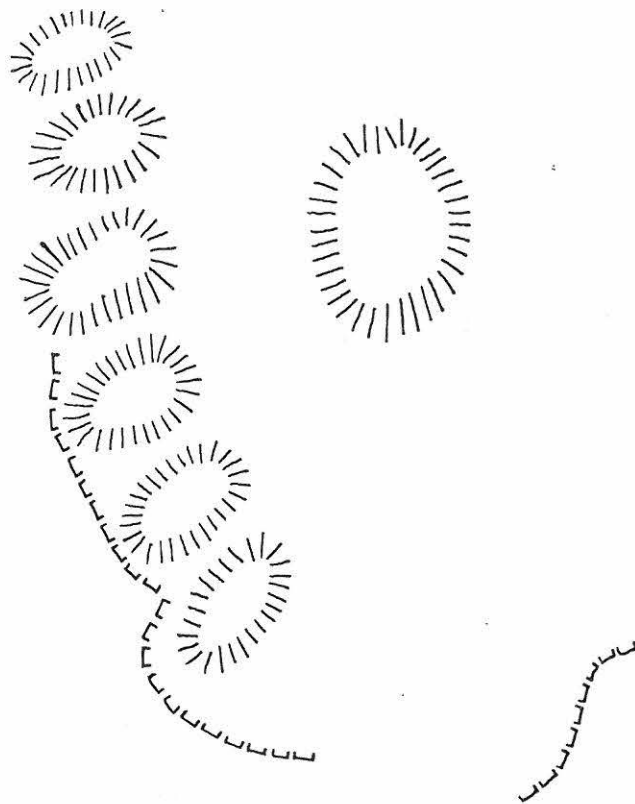

- = MAAVALLI
- = KYL MÄMMUURAUUS

liite 4

TURKU
RUISSALO
TONTTI 41
1978

TYKKIPATTERI
MK 1:500

- =MAAVALLI
- =KYLÄMUURAUUS

5.12

liite 5

TURKU

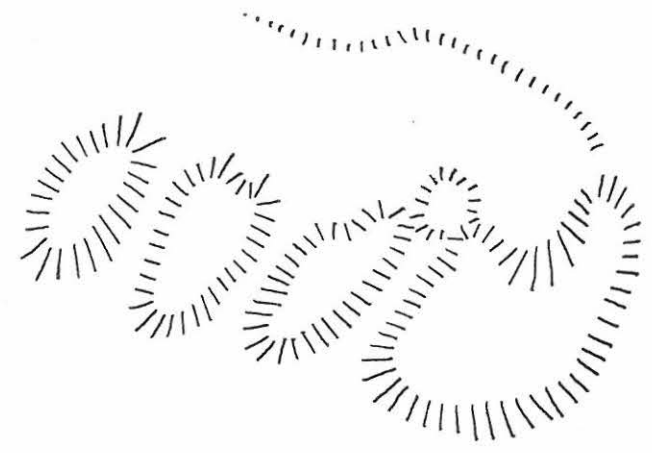
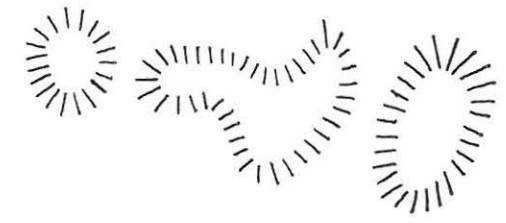
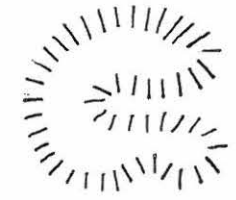
RUISSALO

TONTTI 61

1978

TYKKIPATTERI

MK 1:500

 = MAAVALLI

5.13

liite 6

TURKU

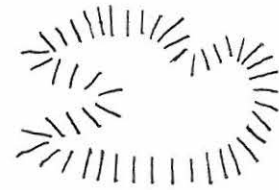
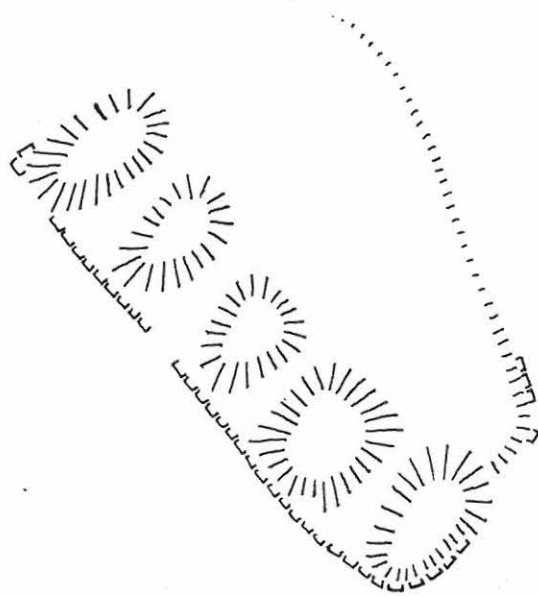
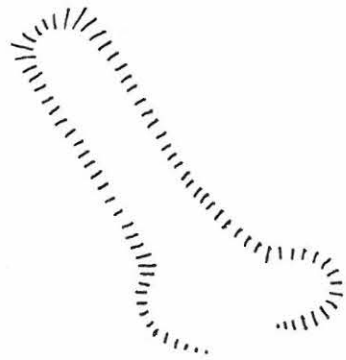
RUISSALO

TONTTI 59

1978

TYKKIPATTERI

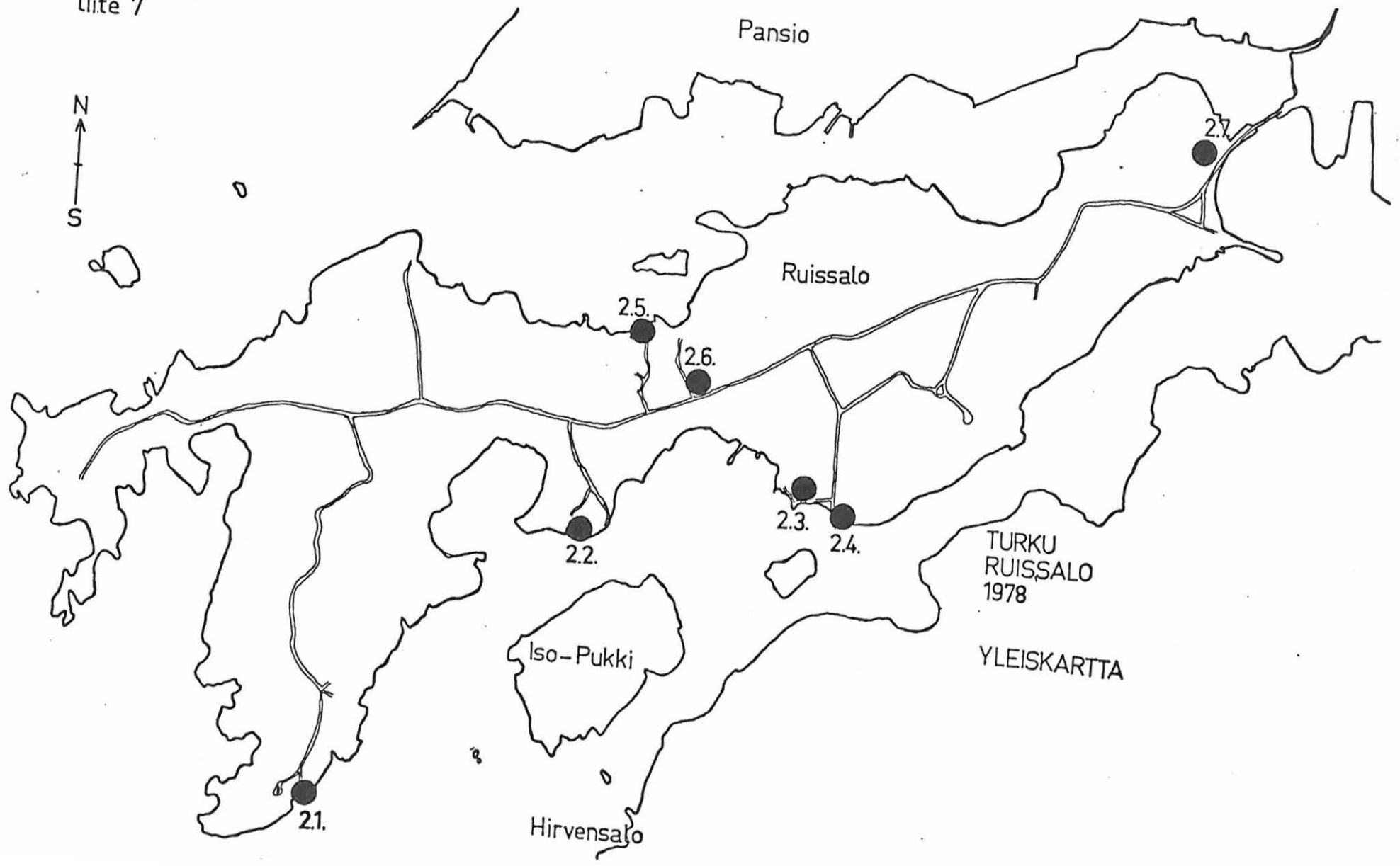
MK 1:500

 = MAAVALLI

 = KYLMÄJURAUS

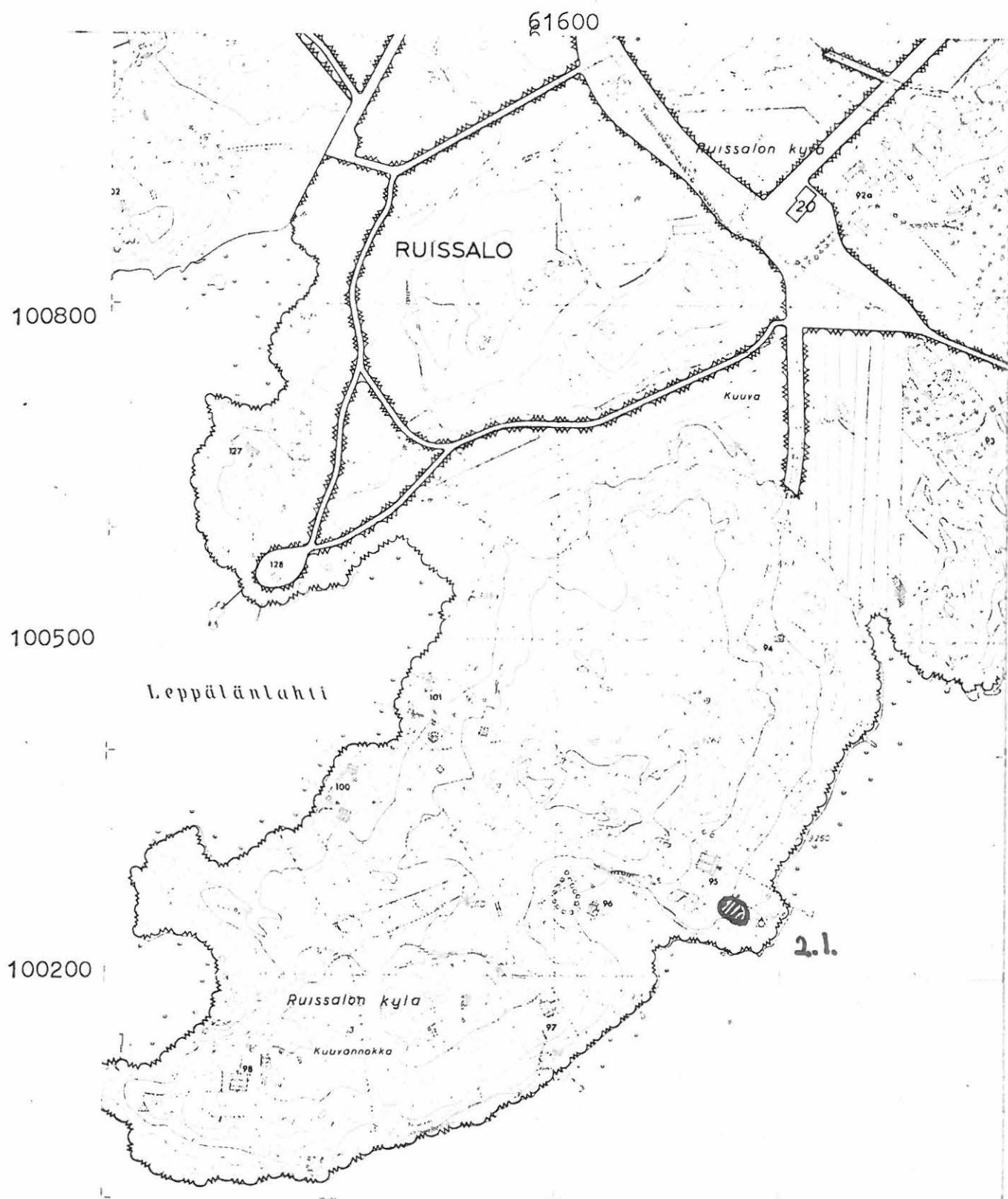
liite 7

liite 8

ote Turun kaupungin virastokartasta
lehti B1
1:5000

tykkipatteri 2.1.

liite 9

ote Turun kaupungin virastokartasta
lehti M2
1:5000

tykkipatteri 2.2.

63200

102300

102000

101700

11ä

Ruissalon kyla

Mantynmäki

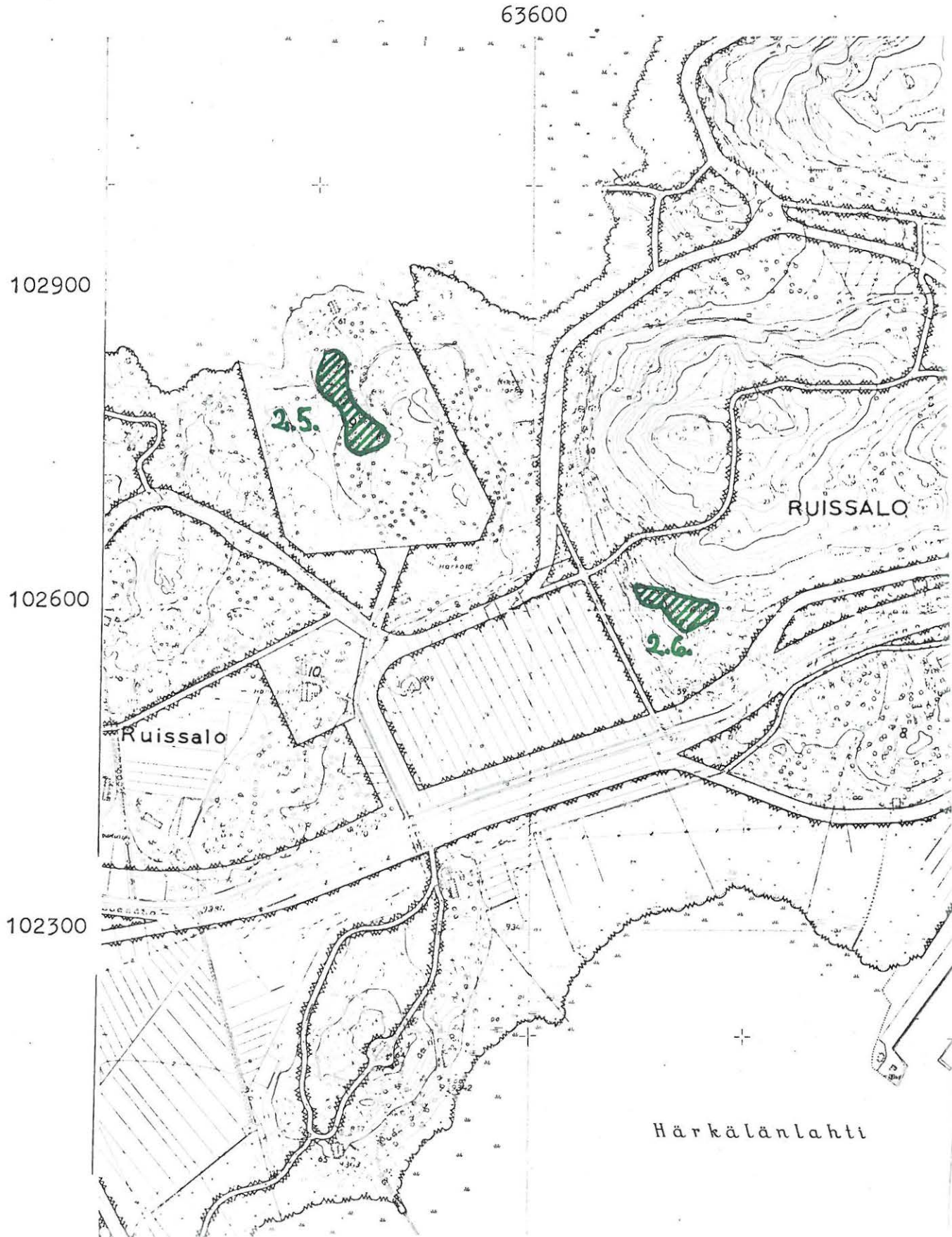
liite 10

ote Turun kaupungin virastokartasta

lehti M2

1:5000

tykkipatterit 2.5. ja 2.6.

liite 11

ote Turun kaupungin virastokartasta
lehti M2
1:5000

tykkipatterit 2.3. ja 2.4.

liite 12

ote Turun kaupungin virastokartasta

lehti N3

1:5000

valli 2.7.

104700

104400

104100

liite 13

1. Turku, Ruissalo, tontti n:o 95 Kuuvanniemi.
Patterivalli lännestä.

2. Turku, Ruissalo, tontti n:o 68 Ulapan kesäsiirtola.
Patterivallin taite, Vas. laidassa tykkiportti.

3. Turku, Ruissalo, tontti n:o 68 Ulapan kesäsiirtola.
Patterin kaakkoissivun kylmämuurausta kaakosta.

4. Turku, Ruissalo, tontti n:o 56 Päivänhovi. Patterivalli koillisesta. Taustalla Iso-Pukki ja Pukinsalmen väylä.

5. Turku, Ruissalo, tontti n: o 56 Päivänhovi.
Patterivallin taite lounaasta.

6. Turku, Ruissalo, tontti n:o 41. Kylmämuurauksen
ulkosivua kaakkoispuolelta.

s.24

liite 17

7. Turku, Ruissalo, tontti n:o 41. Patterivallin sisäpuolta idästä.

8. Turku, Ruissalo, tontti n:o 61. Suuren patterivallin merenpuoleista sivua lännestä.

9. Turku, Ruissalo, tontti n:o 61. Suuren patterivallin merenpuoleista sivua luoteesta.

liite 19

10. Turku, Ruissalo, tontti n:o 59. Patterivallin eteläpää idästä.

11. Turku, Ruissalo, tontti n:o 59. Patterivallin ulkosivua lännestä.

12. Turku, Ruissalo, tontti n:o 5 Onnela.
Kivivallia idästä.

13. Turku, Ruissalo, tontti n:o 5 Onnela.
Kivivallia kaakosta.